

Slovenský zákon o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti prešiel významnou novelou

Grow | Protect | Operate | Finance

V TOMTO VYDANÍ

Národná rada Slovenskej republiky schválila pomerne významnú **novelu zákona č. 54/2019 Z.z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov** (ďalej len „zákon o ochrane oznamovateľov“). Predmetom novely zákona bola najmä transpozícia smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1937 z 23. októbra 2019 o ochrane osôb, ktoré nahlásujú porušenia práva Únie (Ú. v. EÚ L 305, 26.11.2019) v platnom znení, keďže zo strany Európskej komisie došlo k pohrozeniu sankciami, z dôvodu neskorej transpozície európskej smernice. Zároveň novela reaguje na praktické problémy doterajšej právnej úpravy, ktoré boli identifikované v aplikačnej praxi. K schváleniu novely zákona Národnou radou došlo 10. mája 2023. Väčšina ustanovení nadobudne účinnosť **1. júla 2023**, menšia časť až **1. septembra 2023**.

Zo strany Európskej komisie v súčasnosti dochádza k podávaniu žalôb na množstvo štátov, ktoré doposiaľ smernicu netransponovali. Treba však poznamenať, že Slovenská republika nie len že smernicu transponovala, ale má už druhý zákon na ochranu oznamovateľov a taktiež došlo k zriadeniu osobitného úradu, čo nie je v prípade ostatných

štátov úplne bežnou praxou. S výnimkou Holandska je Slovenská republika jedinou krajinou, ktorá takýto úrad založila.

NAJZÁSADNEJŠIE ZMENY, KTORÉ NOVELA PRINÁŠA

1. Rozšírenie osobnej a vecnej pôsobnosti

Novelou zákona o ochrane oznamovateľov došlo k rozšíreniu pojmu oznamovateľ, a teda osôb, ktoré spadajú pod ochranu podľa tohto zákona. Po novom bude platiť, že ochrana sa bude vzťahovať nie len na oznamovateľov, ktorí sú v pracovnoprávnom vzťahu, ale aj v inom obdobnom vzťahu (napríklad podnikatelia – živnostníci, osoby zastávajúce funkcie v právnických osobách, či stážisti, dobrovoľníci a pod.)

Zároveň dochádza aj k rozšíreniu vecnej pôsobnosti definície protispoločenskej činnosti. Ide o zníženie hornej hranice trestnej sadzby pri trestných činoch, ktoré sú vymedzené ako protispoločenská činnosť, z prevyšujúcej tri roky na prevyšujúcu dva roky. Zároveň sa rozširuje okruh trestných činov, ktoré pod túto definíciu spadajú, oproti pôvodnému zneniu zákona.

Taktiež došlo k zavedeniu definície odvetného opatrenia, zákon pod tento pojem radí napr. výpoveď alebo okamžité skončenie pracovného pomeru, zníženie mzdy, ale aj nátlak, zastrasovanie či obťažovanie a iné.

Po novom bude možné oznámiť aj skutočnosti spojené s obchodným tajomstvom a aj na takýchto oznamovateľov sa bude vzťahovať ochrana podľa tohto zákona. V doterajšom znení zákona boli skutočnosti oznamované v súvislosti s obchodným tajomstvom spod ochrany vyňaté.

2. Zmeny v povinnostiach a postupe zamestnávateľa pri prijímaní oznámení

Novelou došlo k zúženiu okruhu právomocí osôb, ktoré pôsobia mimo organizácie zamestnávateľa a vykonávajú na základe zmluvy so zamestnávateľom povinnosti súvisiace s prijímaním a preverovaním oznámení. Podľa znenia účinného od 01.09.2023 bude ich pôsobnosť zúžená iba na prijímanie a potvrdzovanie oznámení. Okrem toho budú môcť vykonávať aj preverovanie oznámení, avšak len v prípade zamestnávateľa, ktorý zamestnáva menej ako 250 zamestnancov a nie je orgánom verejnej moci, pričom u takéhoto zamestnávateľa ostáva povinnosť vykonať preverenie oznámenia aj zodpovednou osobou v rámci jeho organizácie. Aj pri

delegovaní týchto úloh na osobu mimo organizácie bude pre zamestnávateľa naďalej platiť povinnosť mať v rámci svojej organizácie určenú zodpovednú osobu.

Taktiež došlo k rozšíreniu povinnosti mať zavedený vnútorný systém oznamovania aj na zamestnávateľov, ktorí poskytujú finančné služby, služby v oblasti bezpečnosti dopravy alebo služby v oblasti životného prostredia.

Tiež je zavedený mechanizmus na ochranu totožnosti oznamovateľa. Na poskytnutie informácie o totožnosti oznamovateľa je potrebný jeho písomný súhlas.

Ďalšou povinnosťou zamestnávateľa, ktorá pribudla, je povinnosť „prijatť opatrenie voči zamestnancovi, ktorý bráni urobeniu oznámenia alebo vedeniu evidencie oznámení“.

3. Zmena v lehotách

Významnou zmenou, ktorú je treba spomenúť a zohľadniť, je skrátenie lehoty na oboznámenie oznamovateľa o výsledku preverenia podnetu. Do účinnosti novely zákona o ochrane oznamovateľov bola lehota určená na princípe 90 + 30 + 10 dní. Zamestnávateľ bol povinný prijať a preveriť každé oznámenie do 90 dní od jeho prijatia, pričom mal možnosť za určitých okolností túto lehotu predĺžiť o ďalších 30 dní. V ďalšej 10 dňovej lehote mal následne povinnosť oboznámiť oznamovateľa o výsledku preverenia. Všetky tieto pôvodné lehoty sa menia na jednu 90 dňovú lehotu od potvrdenia prijatia oznámenia (ak nebolo prijatie potvrdené, od uplynutia 7 dní od prijatia oznámenia), v ktorej musí zamestnávateľ preveriť a aj oboznámiť oznamovateľa o výsledku preverenia. Zachovaná však ostala 10 dňová lehota na oboznámenie oznamovateľa o výsledku preverenia, ak došlo k postúpeniu oznámenia na Trestné konanie. Zamestnávateľ má v takomto prípade povinnosť vyžiadať si výsledok vybavenia v rozsahu, v akom to umožňuje osobitný predpis a do desiatich dní od doručenia tohto výsledku s ním oboznámiť oznamovateľa.

4. Zmena názvu Úradu na ochranu oznamovateľov

Novelou dochádza aj k skráteniu názvu úradu z „Úrad na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti“ na „Úrad na ochranu oznamovateľov“.

Novela teda reflektuje pomenovanie, ktoré sa v praxi zaužívalo.

5. Sankcie

Dochádza k zavedeniu nových priestupkov, a zároveň aj k zvyšovaniu pokút za spáchanie takýchto správnych deliktov. Ako príklad uvádzame:

- Zvýšenie pokuty z pôvodných 2000 eur na 6000 eur za priestupok, ktorého sa dopustí ten, kto: a) hrozí postihom, pokúsi sa o postih alebo postihne oznamovateľa v súvislosti s urobením alebo zverejnením oznámenia, b) poruší povinnosť zachovávať mlčanlivosť o totožnosti oznamovateľa alebo o totožnosti dotknutej osoby, c) alebo sa pokúsi zabrániť alebo bráni urobeniu alebo zverejneniu oznámenia.
- Zavedenie pokuty do 100 000 eur zamestnávateľovi, ktorý urobí voči oznamovateľovi alebo „chránenej osobe“ pracovnoprávny úkon bez súhlasu úradu, hrozí odvetným opatrením alebo sa pokúsi o odvetné opatrenie oznamovateľa či „chránenej osoby“. Taktiež je možné túto pokutu uložiť zamestnávateľovi, ktorý zamestnáva najmenej 250 zamestnancov a porušil niektorú zo zákonných povinností týkajúcich sa vnútorných systémov oznamovania.
- Zavedenie pokuty do 30 000 eur pre zamestnávateľa, ktorý neprijal opatrenia na odstránenie nedostatkov zistených pri kontrole plnenia povinností zákona alebo nepredložil úradu písomnú správu o opatreniach prijatých na odstránenie zistených nedostatkov.

Pre úplnosť uvádzame, že medzičasom už zo strany úradu došlo aj k udeleniu prvej pokuty za porušenia zákona o ochrane oznamovateľov. Výška pokuty nie je na hornej hranici, avšak toto nemožno považovať za trend v rozhodovaní o porušení povinností. Úrad na ochranu oznamovateľov funguje v Slovenskej republike takmer rok a pol, a teda ešte je len v procese tvorby rozhodovacej praxe v tomto

smere a svoju činnosť zameriava na zvýšenie povedomia o tejto problematike, čo je podľa nášho názoru správny prístup.

Záver

Aj napriek tomu, že zmeny v povinnostiach zamestnávateľov podľa tejto novely nie sú na prvý pohľad rozsiahle, je nutné im venovať pozornosť. Keďže prijatá novela neobsahuje prechodné ustanovenia, ktoré by riešili otázku účinnosti právnych vzťahov, ktoré vzniknú v tomto období, od nadobudnutia účinnosti už bude potrebné, aby si zamestnávatelia plnili povinnosti v súlade s novelou. Odporúčame teda zapracovať príslušné zmeny vyplývajúce zo znenia novely do existujúcich vnútorných predpisov zamestnávateľov a zabezpečiť tak ich súlad so zákonom.

Kontakty



Stanislav Ďurica
Partner, Bratislava
D +421 2 2066 0248
stanislav.durica@dentons.com

ABOUT DENTONS

Dentons is designed to be different. As the world's largest global law firm with 21,000 professionals in over 200 locations in more than 80 countries, we can help you grow, protect, operate and finance your business. Our polycentric and purpose-driven approach, together with our commitment to inclusion, diversity, equity and ESG, ensures we challenge the status quo to stay focused on what matters most to you.

[dentons.com](https://www.dentons.com)